

Lars Ingelstam

Predikan söndagen den 2 november 2008 i Abrahamsbergskyrkan

Predikotexten hämtas från Lukas 20: 37-38

Jesus sade:

Att de döda uppstår har också Mose visat i stället om törnbusken, där han kallar Herren för Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud.

Gud är inte en gud för döda utan för levande, ty för honom är alla levande."

Den här helgen stannar vi upp inför döden, helgonen och det eviga livet. I går, Alla Helgons Dag låg tonvikten på de döda och helgonen som föredöme; söndagen efter Alla Helgons Dag heter i en äldre tradition Alla Själars Dag, men har också överskriften Vårt evighetshopp.

Det kan hända att de som valt ut texterna för den här söndagen, särskilt den tredje årgången, har tänkt sig ett poetiskt, kanske meditativt tonfall för gudstjänsten. *Gud är inte en gud för döda utan för levande, ty för honom är alla levande.* Mycket innehåll i en mening, det skall jag villigt erkänna. *Gud är inte en gud för döda utan för levande, ty för honom är alla levande.*

Men om man ser efter vilket sammanhang som dessa två verser kommer ifrån blir det ändå intressantare. De ingår nämligen i en serie rätt skarpa diskussioner som Jesus för med religiösa specialister i det judiska Palestina. I några bibelkommentarer kallas de till och med för *stridssamtal*. Strax före vår text för Jesus ett sådant stridssamtal kring frågan om man borde betala skatt till kejsaren. Det var förstås ett sätt att snärja honom: att tvinga den allt mer folkkäre predikanten från Nasaret att ta ställning till om man skulle bedriva civil olydnad mot ockupationsmakten eller inte. Han lät sig inte snärjas, utan lyfte upp frågan och pekade på Gud: ge Gud det som tillhör Gud.

I det andra stridssamtalet som vi läst en del ifrån, är det saddukeerna som vill nagla fast Jesus. Saddukeerna var ett religiöst parti, som många konservativa präster tillhörde. De ansågs vara ganska romarvänliga, de stod i opposition mot fariseerna och de menade att det inte fanns någon uppståndelse. Några saddukeer kokade alltså ihop en historia med ett problem, och bad Jesus att svara på hur man skulle lösa problemet. Det gällde en gift man som dog och lämnade sin hustru barnlös. Enligt lagen skulle brodern då gifta sig med änkan. Även han dog, barnlös, och sedan följde fem bröder till. När alla var döda och skulle uppstå, vem skulle då kvinnan vara gift med: den äldste brodern, eller den yngste, eller allihop? Men då svarar Jesus så här (Luk 20: 34-40):

Jesus svarade: "Denna världens människor gifter sig och blir bortgifta, men de som befins värddiga att komma till den andra världen och uppstå från de döda, de gifter sig inte och blir inte bortgifta. De kan ju inte mera dö, de är som änglar, och de är Guds söner, eftersom de har fått uppstå. Att de döda uppstår har också Mose visat i stället om törnbusken, där han kallar Herren för Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs

Gud. Gud är inte en gud för döda utan för levande, ty för honom är alla levande. "Då sade några skriftlärdade: "Mästare, det var bra svarat", för de vågade inte ställa fler frågor till honom.

Här får vi en annan och tydligare bild. Jesus lyckas i detta koncentrerade och ganska skarpa samtal förmedla två viktiga tankar. **Den första** är: för den som tillhör Gud och litar på honom är döden inte slutet: de som uppstått är Guds söner, "de kan inte dö", som det heter. Livet och döden hänger samman. Guds goda tanke för oss stannar inte vid någon särskild generation och i Hans omtanke om oss erkänns inte någon skarp skillnad mellan den som nu lever och den som redan har levt sitt liv. **Den andra** tanken är att det finns ett liv på den andra sidan, men vi kan inte veta hurdant det är. Den som vill avkräva Jesus – eller någon annan – planritningar för tusenårsriket eller folkbokföringsregler för livet i saligheten är fel ute. "De gifter sig inte, och blir inte bortgifta... de är som änglarna". Härligt blir det, men exakt på vilket sätt tänker han inte tala om, tydliggen. Låt oss granska de här tankarna i tur och ordning.

Det hänvisas till "stället om törnbusken". Jag antar att ni blev nyfikna. Någon flitig bibelläsare kanske kommer ihåg stället, från 2 Mos 3:1-6. Ni andra kan få stilla er nyfikenhet nu:

Stället om törnbusken

En gång när Mose vaktade fåren åt sin svärfar Jetro, prästen i Midjan, drev han dem till andra sidan öknen och kom till Guds berg, Horeb. Där visade sig Herrens ängel för honom i en eldslåga, som slog upp ur en törnbuske. När Mose såg att busken stod i låga utan att brinna upp tänkte han: "Vilken märklig syn! Jag måste gå dit och se varför busken inte brinner upp." Då Herren såg att han gick för att se efter ropade Gud till honom ur törnbusken: "Mose! Mose!" Han svarade: "Ja, här är jag." Herren sade: "Kom inte närmare! Ta av dig dina skor, du står på helig mark." Och han fortsatte: "Jag är din faders Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud och Jakobs Gud." Då skylde Mose sitt ansikte. Han vågade inte se på Gud.

Det är ju ett väldigt stiligt ställe i skriften. Mose får möta Gud. Det går till så att han får se en buske som brinner men ändå inte brinner upp: den visar Guds närvaro. Och så tilltalet: du står på helig mark. Men vad Jesus gör i sin hänvisning till Toran, det vi kallar Gamla Testamentet, är faktiskt något annat. Gud säger till Mose: *Jag är din faders Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud och Jakobs Gud.* Jesus använder detta för att visa att Gud redan i samtalet med Mose hade talat om att både de som levde och de som hade dött hörde till honom. Hans tanke för människorna omfattade både levande och döda. Det är så som Jesus vill möta saddukeernas påstående att det inte finns någon uppståndelse, att livet tar slut med döden. Man kan, i ärlighetens namn, tycka att denna bakåtpassning till äldre auktoriteter är lite långsökt. Bibelforskare har resonerat en del kring om det skall läsas *är* din Faders Gud och så vidare, eller om det hellre borde läsas *var*, alltså förfluten tid. I det senare fallet blir det ändå mindre självklart att Gud meddelade Mose att alla egentligen var levande, fast de var döda. Vad som står kvar, både i stället om törnbusken och i stridssamtalet med saddukeerna, är att Guds omtanke inte tar slut när vi dör. Gud håller sin hand över levande och döda, och han återkommer, som det står i den kristna kyrkans trosbekännelse, att döma levande och döda.

I texten från Hebreerbrevet (Hebr 11:13-16), som vi nyss hörde, talas det om alla dessa som dog "utan att ha fått det som de blivit lovade". Om man går till sammanhanget syns det att även detta syftar på kända personer från det Gamla Förbundet: Abel, Henok, Noa och inte minst Abraham. Poängen som upprepas gång på gång i brevets text, är att de gick i tro. De visste inte säkert vart Gud skulle leda dem, men tron bar dem. De fick inte se det förlovade landet innan de dog, men de hade sett det i fjärran. Hebreerbrevets författare ser ut att likställa dessa två saker: att längta till det utlovade landet Israel och att längta till evighetens rike. Det som förenar är att gå i tro. De söker ett hemland. "... nu längtade de till ett bättre land, ett i himlen". Gud skäms inte för dem: de har hittat ett samförstånd med honom och det bär dem i liv och död. Han har grundat en stad åt dem. Återigen möter vi temat: livet och döden hänger samman genom att Guds goda tanke följer oss i livet, i döden och i övergången mellan liv och död.

Känns det här väldigt abstrakt? Man brukar inte behöva försvara Jesus i en predikan, men vi kan gott minnas att i Lukastexten, predikotexten, handlar det om ett stridssamtal, där Jesus driver teologisk argumentering på hög nivå mot skriftlärd kritiker. Därför är det naturligt för mig att också börja så, eftersom texten handlar om Jesus i ett högst abstrakt samtal om lärans grunder. Även Hebreerbrevet lägger sig på en filosofiskt hög nivå och ger en del tuggmotstånd; brevet är inte direkt någon *teologi light*.

Men. Döden är inte abstrakt: den är högst konkret och fysisk. Den luktar, hörs och syns. Visserligen är den i vårt samhälle avskärmad på många sätt, men samtidigt omgiven av en massa tekniska och administrativa nödvändigheter. Det finns inga möjligheter att smita undan; döden är verklig och påträngande. Evighetshoppet och de dödas uppståndelse, däremot, kan framstå som väldigt förändligade och konturlösa i jämförelse med dödens tydliga nedslag i verkligheten. Man kan tycka att Jesus ger lite väl klent stöd för tankarna på den andra världen: han säger att det inte är som här, och de som lever i den andra världen de är som änglarna, får man reda på. Men hur lever änglarna då, kan man förstås fråga.

Människor har givetvis letat efter det konkreta, och detta för oss över till den andra frågan: hur ser livet på den andra sidan ut? Människor har i alla tider gjort sig bilder av den andra världen och av hur livet och döden förhåller sig till livet efter döden. Förlusten och sorgen ställs mot hoppet och härligheten. Därför kan vi hitta många exempel på hur livets både ljusa och mörka sidor har fått styra tankarna om hur det kan vara i den andra världen.

Den lite småaktiga frågan om vem som skall vara gift med vem, har inte varit central. Däremot finns oräkneliga exempel på hoppet att en jordisk kärlek som känts som en stark välsignelse skall få sin fortsättning i den andra världen. Att få återknyta och älska någon som man älskat i detta livet – det är ett hopp för evigheten. Det kan handla om en människa som man förlorat alltför tidigt; mycket förblev osagt och ogjort. Evigheten ger möjligheten att leva vidare tillsammans: bygga färdigt det som var oavslutat, säga det som förblev osagt, släppa dumma låsningar och visa större tillgivenhet. Ofta, tror jag, förenas denna längtan att få möta sina kära igen med en stor generositet och öppenhet. Medan kärlek här på jorden ofta innebär att utesluta och begränsa, kan man klart höra melodin om den andra sidan: må vi *alla* där få mötas efter slutad pilgrimsfärd!

I texten från Gamla Testamentet som vi också nyss hörde läsas (Josua 1:1-10), finns ett tema som vi också känner igen. Gör er i ordning! Vi skall gå över floden Jordan till det land som Herren er Gud ger och ni skall ta det i besittning. Berättelsen handlar egentligen inte om att dö och om hoppet om en uppståndelse i härlighet. Den gäller stammarna i Israel som skall få ett eget land av Herren, ett land som flyter av mjölk och honung. Men det har blivit en kristen tradition att använda berättelserna och psalmerna från det gamla förbundet som tecken och bilder för hoppet om ett nytt hemland, det som Jesus kallar den andra världen. Vi mötte det i Hebreerbrevet, där det talas om dem som visade att de sökte ett hemland, men "nu längtade de till ett bättre land, ett i himlen".

Fattiga bönder – i Sverige förr i tiden och i Afrika i dag – har sjungit hemlandssånger. Bortom fattigdom och sjukdom, oro och förlust, ser de ett hopp om det förlovade landet. Där skall inga tårar vara mer, alla kan leva i fred och utan hunger, och där skall ingen förtrycka människor eller förminska deras värdighet. Fattiga och plågade svarta bomullsplockare i nordamerikas sydstater delade ett sådant hopp. Floden Mississippi blev floden Jordan, och ingen längtan var större än den att komma över floden till det goda landet: att få slå läger enligt Guds löften. *Deep river, Lord; I want to cross over into campground* heter det i en av de mest sjungna och välkända Negro spirituals. Man har anknutit till fångenskapen i Egypten: Mose leder sitt folk från floden Nilen genom Röda Havet till det utlovade landet. Från fångenskapen i Babylon längtar folket till det goda landet på floden Jordans andra strand, där Israels sånger åter kan sjungas.

Så textens ord *Gud är inte en Gud för döda utan för levande, ty för honom är alla levande* säger inte att döden skulle vara oväsentlig. "Utan att döden funnes lever ingen" säger poeten Gunnar Ekelöf på ett ställe. Så är det. Budskapet denna söndag är i stället att döden har förlorat sin udd. Den innebär att vi bryts loss från Guds goda omtanke, inte heller att den tro som förenar oss med Gud blåses ut samtidigt som kroppen drar sitt sista andetag. Vi har vår fulla frihet att drömma och skapa bilder av hur livet kan bli där, på den andra sidan. Men vi har inte fått någon färdbeskrivning, utan vi är inbjudna till en resa till okänt mål. Vi har inte fått löften om att allt skall ordna sig: varken här eller i den andra världen men vi är kallade till ett evigt hopp. Vi behöver inte vara optimister, men vår tro riktar sig framåt. Han som bjuder in oss till hoppets resa är samme Gud som talade ur den brinnande busken och kallade Mose vid namn. Och vi kan liksom han svara: *Ja, här är jag!*

Amen